

Oversikt over barns rettigheter og plikter på ulike alderstrinn

Før fødselen

- rett til å ta arv, lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. (arvelova) § 71 første ledd (videreføres i ny lov 14. juni 2019 om arv og dødsboskifte (arveloven) § 66 andre ledd (foreløpig ikke satt i kraft))

Ved fødselen

- rett til å bli meldt til folkeregisteret, lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) § 1
- rett til fødselsnummer, lov 9. desember 2016 nr. 88 om folkeregistrering (folkeregisterloven) § 3-3 første ledd
- rett til norsk statsborgerskap dersom faren eller moren var norsk statsborger, lov 10. juni 2005 nr. 51 om norsk statsborgerskap (statsborgerloven) § 4
- rett til helsekontroll, lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient og brukerrettigheter (pasient- og brukrerettighetsloven) § 6-1
- tilhører samme trossamfunn som foreldrene dersom de er gift, lov 13. juni 1969 nr. 25 om trudomssamfunn og ymist anna § 5
- tilhører Den norske kirke dersom en av foreldrene er medlem, lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke (kirkeloven) § 3 nr. 2
- må ha eget pass ved utenlandsreise, lov 19. juni 1997 nr. 82 om pass (passloven) § 4

Første måned etter fødselsmåneden

- foreldrene får rett til barnetrygd, lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd (barnetrygdloven) § 11 første ledd

2 måneder etter fødselen

- foreldre kan gi samtykke til adopsjon, lov 16. juni 2017 nr. 48 om adopsjon (adopsjonsloven) § 10 tredje ledd

Innen 6 måneder etter fødselen

- rett til navn, lov 7. juni 2002 nr. 19 om personnavn (navneloven) § 2

1 år

- rett til å gå i barnehage for den som fyller ett år innen utgangen av august, lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) § 12 a første ledd
- rett til å gå i barnehage for den som fyller ett år i september, oktober eller november, lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) § 12 a andre ledd

3 år

- rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) § 3

Førskolealder

- adgang til å gå i barnehage, lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven)
- rett til spesialpedagogisk hjelp før opplæringspliktig alder, lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) kapittel V A

5 år

- rett til å begynne på skolen hvis barnet er fylt 5 år før 1. april og dersom kommunen samtykker, lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 2-1 tredje ledd

6 år

- rett og plikt til grunnskoleopplæring, lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 2-1 tredje ledd
- nedre aldersgrense for bruk av bildeprogram, lov 6. februar 2015 nr. 7 om beskyttelse av mindreårige mot skadelige bildeprogram mv. (bildeprogramloven) § 4 første ledd bokstav b

Inntil 7 år

- kan vanligvis ikke ilegges erstatningsansvar, lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 1-1, jf. forarbeider og rettspraksis
- barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal ha rett til å uttale seg før det blir tatt avgjørelser om personlige forhold for barnet, lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) § 31 andre ledd

7 år

- rett til å uttale seg i saker om personlige forhold, herunder i sak om hvem av foreldrene det skal bo hos, eller om hvem det skal bo hos etter at en eller begge foreldrene er døde, lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) §§ 31 andre ledd og 61 nr. 4
- rett til å bli informert og til å si sin mening før det blir truffet vedtak om plassering i fosterhjem, institusjon eller senere flytting. Det skal legges vekt på hva barnet mener, lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester § 6-3 første ledd
- skal informeres og har rett til å si sin mening om hvorvidt det skal adopteres, lov 16. juni 2017 nr. 48 om adopsjon (adopsjonsloven) § 9 første ledd

9 år

- rett til å benytte bildeprogram med aldersgrense 9 år, lov 6. februar 2015 nr. 7 om beskyttelse av mindreårige mot skadelige bildeprogram mv. (bildeprogramloven) § 4 første ledd bokstav c

Inntil 12 år

- foreldre har rett til permisjon og sykepenger i inntil 10 dager pr. år når barnet eller barnepasser er syk, men inntil 15 dager hvor foreldrene har omsorg for flere barn. Enslige forsørgere har rett til hhv. 20 dager og 30 dager, lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern (arbeidsmiljøloven) § 12-9 nr. 1 og 2 og lov om folketrygd av 28. februar 1997 § 9-5
- helsepersonells opplysninger om pasienter under 12 år gis fortrinnsvis til foreldre eller foresatte, lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven) § 3-4 første og andre ledd
- så vel rettslig som utenrettslig etterforskning kan iverksettes når barnet har foretatt en ellers straffbar handling, lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) § 224 tredje ledd

12 år

- kan tas inn til frivillig rusbehandling i institusjon med foreldres samtykke, lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester (helse- og omsorgstjenesteloven) § 10-4 fjerde ledd
- det skal legges stor vekt på barnets mening når det uttaler seg, lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) § 31 andre ledd og § 61 nr. 4
- rett til å si sin mening før det blir innmeldt eller utmeldt av trossamfunn, lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna § 6 fjerde ledd
- rett til å opptre som part og gjøre partsrettigheter gjeldende når det har fylt 12 år og forstår hva saken gjelder, lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient og brukerrettigheter § 6-5
- 12-åring som søker helsehjelp, kan be helsepersonell om å bevare taushet overfor foreldrene om det den unge har betrodd ham eller henne. Dersom helsepersonellet mener pasientens grunner bør respekteres, har han eller hun taushetsplikt overfor foreldrene, lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter § 3-4 andre ledd, jf. lov 2. juli 1999 nr. 42 om helsepersonell § 22 andre ledd
- adgang til å motsette seg at foreldrene inngår avtale om frivillig innleggelse i psykisk helsevern. Foreldrenes begjæring blir overprøvd av kontrollkommissjonen, lov 2. juli 1999 nr. 62 om psykisk helsevern § 2-1 andre ledd
- kan ikke adopteres uten eget samtykke, lov 16. juni 2017 nr. 48 om adopsjon (adopsjonsloven) § 9 andre ledd
- må samtykke til endring av fornavn, mellomnavn og slektsnavn, lov 7. juni 2002 nr. 19 om personnavn (navneloven) § 12

A jour 1. august 2019

- rett til å bli hørt av vergen i økonomiske forhold som angår den unge, lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål § 17 fjerde ledd
- rett til å benytte bildeprogram med aldersgrense 9 år, lov 6. februar 2015 nr. 7 om beskyttelse av mindreårige mot skadelige bildeprogram mv. (bildeprogramloven) § 4 første ledd bokstav d

13 år

- rett til å ta lett arbeid som ikke kan være til skade for helse, utvikling eller skolegang, lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) § 11-1 nr. 1 b, jf. forskrift 6. desember 2011 nr. 1355 om organisering, ledelse og medvirkning § 12-2
- rett til å samtykke til bruk av personopplysninger i sosiale medier, lov 15. juni 2018 nr. 38 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) § 5 jf. personvernforordningen artikkel 8 nr.1

Under 14 år

- Avhør som vitne bør fortrinnsvis foretas som tilrettelagt avhør utenfor rettsmøte, lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) § 243, jf. § 239 – 239 f
- skjerpet vern mot seksuelle overgrep, lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven) §§ 299-301

Inntil 15 år

- kan bare ta arbeid som omfattes av unntaksbestemmelser i lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern (arbeidsmiljøloven) § 11-1, jf. forskrift 6. desember 2011 nr. 1355 om organisering, ledelse og medvirkning § 12-3
- forbud mot nattarbeid, lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern (arbeidsmiljøloven) § 11-3
- kan utføre kulturelt, kunstnerisk, sportslig eller reklamemessig arbeid så fremt arbeidet ikke påvirker deres sikkerhet, helse eller utvikling på en uheldig måte og ikke går ut over deres skolegang, deltakelse i yrkesveiledning eller yrkesrettet opplæring, eller deres mulighet til å få utbytte av undervisning, men mellom kl. 20 og 23 bare så fremt arbeidet ikke påvirker deres sikkerhet, helse eller utvikling på en uheldig måte og ikke går ut over deres skolegang, deltakelse i yrkesveiledning eller yrkesrettet opplæring, eller deres mulighet til å få utbytte av undervisning, og med arbeidstilsynets godkjenning, lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern (arbeidsmiljøloven) § 11-1
- påtalemyndigheten kan beslutte at straffesak skal overføres til barneverntjenesten, lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) § 71 b

15 år

- kriminell lavalder, den unge blir strafferettslig ansvarlig for sine handlinger, lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven) § 20

- har krav på eget forhåndsvarsel i forvaltningssak hvor han eller hun selv er part og blir representert av foreldre eller verge, lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 16 første ledd
- så vel rettslig som utenrettslig etterforskning kan foretas når den unge har forøvd en ellers straffbar handling, lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) § 224 andre ledd
- rett til å inngå arbeidsavtale på egne vegne og til å si opp avtalen og inngå ny avtale, lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven) § 10
- rett til selv å velge utdanning og til å melde seg inn og ut av foreninger, lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) § 32
- rett til å melde seg inn og ut av trossamfunn, lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna § 3
- rett til å bruke selvtjente penger etter eget ønske, lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven) § 12
- rett til å opptre som part i barnevernssak og gjøre partsrettigheter gjeldende dersom han eller hun forstår hva saken gjelder, lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven) § 6-3 andre ledd
- rett til selv å inngå avtale om innleggelse i institusjon for barn med alvorlige atferdsvansker, lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven) § 4-26 første ledd
- rett til å benytte bildeprogram med femtenårsgrense, lov 6. februar 2015 nr. 7 om beskyttelse av mindreårige mot skadelige bildeprogram mv. (bildeprogramloven) § 4 første ledd bokstav c

Inntil 16 år

- gifte foreldre må foreta mekling for å finne den beste løsning for barnet mht. foreldreansvar, samværsrett og hvem barnet skal bo hos før sak om separasjon eller skilsmisse kan behandles, lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven) § 26
- foreldre må foreta mekling før sak om foreldreansvar, om hvem barnet skal bo fast hos eller samværsrett, kan bringes inn for fylkesmann eller domstol, lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) § 51
- opplæringsplikt inntil utløpet av 10. skoleår, lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 2-1 fjerde ledd
- forbud mot at det foretas genetisk undersøkelse av barnet, med mindre undersøkelsen kan påvise forhold som ved behandling kan forhindre eller redusere helseskade hos barnet, lov 5. desember 2003 nr. 100 om humanmedisinsk bruk av bioteknologi m.m. (bioteknologiloven) § 5-7
- foreldre må samtykke i beslutning om svangerskapsavbrudd, lov 13. juni 1975 nr. 50 om svangerskapsavbrudd (abortloven) § 4 første ledd

A jour 1. august 2019

- rett til å fiske med stang eller håndsnøre i vassdrag hvor eieren utsteder fiskekort, lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk mv. (lakse- og innlandsfiskeloven) § 18

16 år

- den seksuelle lavalder, det strafferettslige vern på grunn av alder gjelder ikke lenger, lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven) § 304
- medisinsk myndighetsalder, kompetanse til å samtykke til helsehjelp, lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven) § 4-3 første ledd b
- rett til selv å treffe beslutning om svangerskapsavbrudd, lov 13. juni 1975 nr. 50 om svangerskapsavbrudd (abortloven) § 4 jf. § 9
- har krav på at helsepersonell bevarer taushet overfor foreldrene om det den unge har betrodd ham eller henne, lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven) § 22, jf. lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven) § 3-4 andre ledd
- kan selv gi samtykke til fritak fra taushetsplikt for opplysninger fra familievernkontor, lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontor (familievernkontorloven) § 6 andre ledd
- opplæringsplikten i grunnskolen opphører vanligvis, lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringslova) § 2-1 fjerde ledd
- rett til tre års videregående opplæring, lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringslova) § 3-1
- rett til alene å samtykke til innleggelse i institusjon for behandling av rusproblemer, lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester (helse- og omsorgstjenesteloven) § 10-4 fjerde ledd
- rett til å ta arbeid på skip i innenriksfart, lov 16. februar 2007 nr. 9 om skipssikkerhet § 18
- rett til øvelseskjøring med personbil med ledsager, lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven) § 26, jf. § 24
- adgang til å kjøpe skytevåpen med samtykke fra politimesteren, lov 9. juni 1961 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon m.v. (våpenloven) § 7 fjerde ledd (videreføres med noen endringer i lov 20. april 2018 nr. 7 om våpen, skytevåpen, våpendelar og ammunisjon (våpenlova) § 15 (ikke i kraft)).

Inntil 18 år

- tiltak kan settes i verk etter barnevernloven, lov 17. juli 1991 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven) § 1-3
- rett til offentlig tannpleie, lov 3. juni 1983 nr. 54 om tannhelsetjenesten (tannhelsetjenesteloven) § 2-1, jf. § 1-3 første ledd bokstav a

- kan med samtykke fra foreldre eller andre med foreldreansvar gi samtykke til organdonasjon, lov 7. mai 2015 nr. 25 om donasjon og transplantasjon av organ, celler og vev (transplantasjonslova) § 7 andre ledd
- barn som bor alene, har rett til å sette frem søknad om bidragsforskott på egne vegne, lov 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott (forskottgeringsloven) § 6 tredje ledd
- foreldre til barn med livstruende sykdom har rett til fri fra arbeidet med pleiepenger for å ta seg av barnet hjemme eller i institusjon, lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 9-10 jf. § 9-11
- foreldre til barn som er kronisk sykt eller funksjonshemmet, har rett til permisjon og sykepenger uten hensyn til 12-årsgrensen. Hvis tilstanden fører til markert høyere risiko for fravær, økes antallet dager med 10 for hvert funksjonshemmet barn, lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern (arbeidsmiljøloven) § 12-9 nr. 1 og nr. 3 og lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 9-5, jf. § 9-6
- når etterforskning settes i gang mot barn under 18 år og saken ikke er av bagatellmessig art, skal politiet straks underrette barneverntjenesten. Er barnet i institusjon, skal institusjonen også underrettes, lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) § 232 a
- også vergen bør som regel være til stede og ha rett til å utale seg når det foretas avhør av mistenkte under 18 år, lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) § 232
- også vergen har partsrettigheter i straffesak, lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) § 83
- forbudt å kjøpe øl, vin og brennevin (alkoholholdig drikk, gruppe 1, 2 og 3), lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven) § 1-5 første og andre ledd
- straff for den som selger tobakk til personer under 18 år, lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader (tobakksskadeloven) § 44 jf. § 17

18 år

- myndighetsalder – kan selv bestemme fullt ut i personlige og økonomiske forhold, lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven) § 2 første ledd a
- stemmerett ved valg, Grunnloven 17. mai 1814 § 50 første ledd
- ekteskapsalder, lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven) § 1 a (kan etter lovendring 15. juli 2018 ikke fravikes)
- retten til barnetrygd opphører, lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd (barnetrygdloven) § 2
- foreldres erstatningsansvar for barns skader opphører, lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skadeserstatningsloven) § 1-2
- kan ikke adopteres uten samtykke fra den som har foreldreansvar, lov 16. juni 2017 nr. 48 om adopsjon (adopsjonsloven) § 10

A jour 1. august 2019

- den som er adoptert, har rett til å få opplyst hvem de opprinnelige foreldrene er, lov 16. juni 2017 nr. 48 om adopsjon (adopsjonsloven) § 39
- rett til å benytte bildeprogram med alvorlig skadelig innhold, lov 6. februar 2015 nr. 7 om beskyttelse av mindreårige mot skadelige bildeprogram mv. (bildeprogramloven) § 4 første ledd bokstav f jf. andre ledd
- rett til å ta førerkort for personbil, lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven) § 24 tredje ledd
- rett til å få våpenkort, lov 9. juni 1961 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon (våpenloven) § 7
- rett til å kjøpe øl og vin (alkoholholdig drikk gruppe 1 og 2), lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven) § 1-5 andre ledd
- kan pålegges tjeneste i Sivilforsvaret, lov 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven) § 7
- rett til å kjøpe tobakksvarer lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader (tobakksskadeloven) § 17

19 år

- vanlig vernepliktsalder, lov 12. august 2016 nr. 77 om verneplikt og tjeneste i Forsvaret m.m. (forsvarsloven) § 6

20 år

- rett til å kjøpe brennevin (alkoholholdig drikk gruppe 3), lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven) § 1-5 første ledd
- unntaksvis rett til å adoptere når sterke grunner taler for det, lov 16. juni 2017 nr. 48 om adopsjon (adopsjonsloven) § 8

Inntil 21 år

- rett til oppfølgingstjenester fra fylkeskommunen, lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova) § 3-6
- rett til å erverve revolver eller pistol eller deler til slike våpen, lov 9. juni 1961 om skytevåpen og ammunisjon m.v. (våpenloven) § 7 fjerde ledd

Inntil 23 år

- rett til ettervern fra barnevernet, lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven) § 1-3 andre ledd

Inntil 24 år

- rett til videregående opplæring, lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova) § 3-1 tredje ledd

A jour 1. august 2019

25 år

- rett til selv å fatte beslutning om å la seg sterilisere, lov 3. juni 1977 nr. 57 om sterilisering (steriliseringsloven) § 2
- rett til å adoptere, lov 16. juni 2017 nr. 48 om adopsjon (adopsjonsloven) § 8